

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНСТИТУТУ ЗВЕРНЕННЯ ГРОМАДЯН ЯК НЕОБХІДНОЇ ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ ПРИНЦИПІВ ДЕМОКРАТІЇ В СИСТЕМІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ПРОЦЕСІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Алмаші І. М., Алмаші М. М.

ВСТУП

В сучасних умовах розбудови правової держави, становлення громадянського суспільства, яке прагне брати активну участь в управлінні державними та місцевими справами, хоче бути почутим органами місцевого самоврядування при вирішенні питань місцевого значення, надзвичайно важливу роль відіграє право на звернення громадян до органів публічної влади з питань, що становлять для них соціально-економічні та й інші інтереси. Війна росії проти України породила нові виклики для громадянського суспільства, котре ще більше прагне реалізовувати свої права та брати активну участь в управлінні державними і місцевими справами. Вагому цінність для демократії становить забезпеченість права громадян на звернення до органів публічної влади, в тому числі й можливість подання електронних петицій. На міжнародному рівні необхідність введення в законодавство країн – членів Ради Європи петицій, в тому числі електронних, було передбачено положеннями Рекомендацій Комітету міністрів Ради Європи щодо участі громадян у місцевому публічному житті¹, від 21 березня 2018 року. Зокрема, у них зазначено, що участь громадян лежить в основі ідеї демократії і що громадяни, які віданні демократичним цінностям, про свої громадянські обов'язки пам'ятають і беруть активну участь в публічному житті, є основою будь-якої демократичної системи. Вказано також й основні принципи місцевої політики демократичної участі, котрі передбачають дотримання принципів надання інформації, викладеної у Конвенції Ради Європи про доступ до офіційних документів № 205, стосовно різних питань, які становлять інтерес для місцевої громади, з тим щоби їхні громадяни змогу мали висловлюватися щодо рішень, котрі впливають на їх громаду або ж впливають особисто на них, й забезпечити прозорість в ухваленні рішень органами місцевого самоврядування, тим самим й підвищуючи підзвітність осіб, які приймають такі рішення.

---

¹ Рекомендація CM/Rec(2018)4 Комітету міністрів державам-членам щодо участі громадян у місцевому публічному житті. Прийнята Комітетом міністрів 21 березня 2018 року на 1311-му засіданні заступників міністрів CM/Rec(2018)4. URL: <https://rm.coe.int/recommendation-cmrec-2018-4-participation-of-citizens-ukr/168097ed39> (дата звернення 18.02.2024 року)

За останні декілька років Україна значно прогресує в диджиталізації громадського сектору й електронному врядуванні, що було зазначено у найбільш авторитетних дослідженнях на цю тему (зокрема, і в Індексі розвитку електронного врядування від ООН). І хоча найактуальніші на сьогодні рейтинги базуються на даних, зібраних до 24 лютого 2022, б ІТ-імідж України у світі року, втім дослідники вже відмічають вагомий досягнення української влади в забезпеченні доступу до інформації та критично важливих державних сервісів на підконтрольних Україні територіях, попри всі труднощі, пов'язані з активними бойовими діями². За рейтингом електронної участі ООН в рамках дослідження UN E-government Survey посідає Україна 46 місце зі 193 країн світу – учасниць рейтингу. Вже у 2022 році Україна прагне увійти до країн ТОП-20 цього рейтингу³.

1. Правове регулювання звернення громадян до органів місцевого самоврядування в умовах євроінтеграції

У сучасному світі рівень правового захисту прав і свобод людини й громадянина є ключовим показником демократизму суспільства та держави. В демократичній, правовій державі будь-яке право особи, яке закріплене належним чином, забезпечено всією повнотою влади. Особливе місце в системі засобів захисту прав, свобод й законних інтересів громадян посідає реалізація їх права на звернення. В ст. 40 Конституції України зазначено, що громадяни України мають право звертатися до органів державної влади і місцевого самоврядування та й встановлено обов'язок органів влади і посадових осіб розглядати звернення та й надавати обґрунтовані відповіді. Отже, право на звернення є важливим конституційно-правовим засобом захисту та й однією із організаційно-правових гарантій дотримання прав й свобод громадян. Це право включає дві складові.

По-перше, звернення громадян є однією з форм участі населення в державному управлінні, у вирішенні державних і суспільних справ, можливістю активного впливу громадянина на діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування. По-друге, це спосіб відновлення порушеного права громадянина через подання до органів державної влади скарг, заяв і клопотань. У такому розумінні – це механізм виконання соціальних обов'язків публічної влади. Від правильного функціонування адміністративно-правових механізмів реалізації прав громадян, від чіткого й ефективного реагування влади на їхні звернення залежить здатність держави

---

² BRAND UKRAINE.IT – Імідж України у світі: дослідження. URL: https://brandukraine.org.ua/documents/101/Ukraines_IT_perceptions_report_web_29_09_2023.pdf (дата звернення 21.02.2024 р.)

³ Мінцифри: Україна піднялася на 29 позицій у рейтингу індексу електронної участі ООН від 26 листопада 2020 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/mincifri-ukrayina-pidnyalasya-na-29-pozicij-u-rejtingu-indeksu-elektronnoyi-uchasti-onn> (дата звернення 21.02.2024 року)

забезпечувати належний захист законних інтересів громадян. Досвід показує, що громадяни України активно користуються своїм правом на звернення⁴.

Одним із важливих аспектів розвитку принципів демократії в системі органів місцевого самоврядування є законодавче регулювання права на звернення громадян до органів місцевого самоврядування. Дане питання регулюється Законом України «Про звернення громадян», яким розкрито механізм конституційного права громадян України на внесення в органи влади пропозиції про поліпшення їх діяльності, викривати недоліки в роботі, оскаржувати дії посадових осіб, державних і громадських органів, а також забезпечує громадянам України можливості для участі в управлінні державними і громадськими справами, для впливу на поліпшення роботи органів державної влади і місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, для відстоювання своїх прав і законних інтересів та відновлення їх у разі порушення. Згідно ст. 3 вказаного Закону під зверненнями громадян слід розуміти викладені в письмовій або усній формі пропозиції (зауваження), заяви (клопотання) і скарги.

Пропозиція (зауваження) – звернення громадян, де висловлюються порада, рекомендація щодо діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування, депутатів усіх рівнів, посадових осіб, а також висловлюються думки щодо врегулювання суспільних відносин та умов життя громадян, вдосконалення правової основи державного і громадського життя, соціально-культурної та інших сфер діяльності держави і суспільства.

Заява (клопотання) – звернення громадян із проханням про сприяння реалізації закріплених Конституцією та чинним законодавством їх прав та інтересів або повідомлення про порушення чинного законодавства чи недоліки в діяльності підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, народних депутатів України, депутатів місцевих рад, посадових осіб, а також висловлення думки щодо поліпшення їх діяльності. Клопотання – письмове звернення з проханням про визнання за особою відповідного статусу, прав чи свобод тощо.

Скарга – звернення з вимогою про поновлення прав і захист законних інтересів громадян, порушених діями (бездіяльністю), рішеннями державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, об'єднань громадян, посадових осіб.

Аналіз окремих статей даного Закону свідчить про те, що в законодавстві України досить чітко визначено поняття звернення громадян, а також дано визначення таких видів звернення. В міжнародно-правовому аспекті звернення громадян регулюється законодавством в більшості європейських країнах.

Так, зокрема, в Королівстві Іспанія право на звернення громадян гарантується Конституцією та спеціалізованим Законом «Про право подачі петиції». Відповідно до статті 29 Конституції Іспанії всі громадяни Іспанії мають право подати індивідуальне чи колективне звернення. Подання

---

⁴ Конституційне право громадян на звернення до органів державної влади. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_39684 (дата звернення 18.02.2024 року)

петицій військовими та подання петицій до парламенту регулюється окремими законами.

Також в Іспанії запроваджено посаду Парламентський Омбудсмен, що відповідає за дотримання фундаментальних прав громадянських свобод громадян, контролюючи діяльність Адміністрації та державних органів. Розглядає скарги від будь-якої особи, групи осіб або організації. Діяльність даної інституції регулюється окремим законом. Відповідно до Закону «Про Право подачі петицій», під петицією слід розуміти пропозицію, ініціативу, скаргу чи прохання. На відміну від українського законодавства поняття повторного звернення відсутнє. В законі прописано, що петиції, щодо предмета яких вже ініційована парламентська, адміністративна процедура або судовий процес, розглядатися не будуть, якщо немає остаточного рішення. Законом не встановлено відповідальності за подання звернення з наклепом, погрозами та образами.

Якщо проаналізувати законодавство Латвійської Республіки в сфері регулювання звернення громадян, то відповідно до статті 104 Конституції Латвійської Республіки кожен громадянин має право надіслати звернення (submissions) до державних чи місцевих урядових інституцій та отримати відповідь латвійською мовою. Процедура отримання та розгляду звернень розкрита в Законі «Про Звернення/Подання». У даному законі розкрито процедуру, за яким кожна особа може подати, а орган управління чи посадова особа, яка наділена компетенцією в сфері державного управління, розглядає подання, що містить заяву, скаргу, пропозицію або питання в межах її компетенції та надає відповідь на нього, а також визначено процедуру, за якою орган управління має приймати відвідувачів. Процедура розгляду повторних звернень законом не встановлена. Зазначено тільки, що установа має право залишити звернення без розгляду, якщо вже була надана відповідь на подібне звернення.

Наприклад, згідно ст. 33 Конституції Литовської Республіки гарантується право громадян на подання петиції та право законодавчої ініціативи. В Законі «Про Петиції» вказано, що порядок розгляду скарг, заяв, пропозицій повинен бути встановлений іншими законами чи правовими актами. В ст. 14 Закону «Про державне управління» розкрита процедура розгляду заяв, повідомлень і скарг, поданих фізичними особами. Крім того, розглядом скарг від громадян займається Омбудсмен відповідно до Закону про Омбудсмена Сейму.

Відповідно до ст. 9 Закону Литовської Республіки «Про Петиції»: право на петицію – це право, гарантоване Конституцією звернутися в установленому порядку до Сейму, Уряду чи муніципального уряду та адміністративних інституцій – ради і мера. – Петиція – це письмова заява петиціонера, адресована до Сейму, Уряду чи муніципального уряду та адміністративних інституцій, що містить вимоги чи пропозиції щодо вирішення питань, рішення яких може потребувати прийняття нового правового акту, зміни правового акту, доповнень або виключень, та яку комісія з петицій визнає за петицію. Комісія з петицій – постійні комісії, що вирішують питання, пов'язані з визнанням заяви як петиції,

розглядають петиції та надають висновки щодо представлених в петиції вимог та пропозицій. Поняття повторного звернення Законом не закріплено, однак зазначено, що заява не може бути визнана петицією, якщо протягом одного календарного року той самий заявник подав до тієї ж установи більше, ніж одну заяву, що містить ті ж вимоги та пропозиції.

Право на звернення суб'єктів в Республіці Польща врегульовано ст. 63 Конституції Республіки Польщі, згідно якої кожен має право подати звернення/петиції, пропозиції та скарги в інтересах суспільства, у власних інтересах або інтересах іншої особи за її згодою до державних органів чи до організацій та громадських інституцій у зв'язку з виконанням ними своїх обов'язків, передбачених в галузі державного управління. В Конституції вказано, що процедури розгляду петицій, пропозицій і скарг повинні бути визначені законом. Конституція не визначає поняття петиція, та не визначає відносин в стосунку до пропозицій та скарг.

В Республіці Польща правила подання та розгляду петицій визначені в Законі «Про Петиції». В якому розкривається процедура подання та розгляду скарг та пропозицій. Відповідно до Регламенту Сейму розглядом петицій, що адресовані Сейму, займається спеціальна Комісія з питань Петицій. Відповідно до Закону «Про Петиції» предметом петиції може бути прохання щодо зміни законодавства, здійснення заходів чи інших дій стосовно питання, що піднімається в петиції, та стосовно суспільного життя, цінностей, що вимагають особливого захисту. В законі не передбачено такий вид звернення, як скарга.

Право на звернення також закріплено ст. 52 Конституції Португальської Республіки, згідно якої гарантується всім громадянам право звертатися індивідуально або колективно, до державних органів, керівних органів автономних областей або будь-якого іншого органу, із заявами, претензіями чи скаргами з метою захисту своїх прав, передбачених Конституцією або іншими законами.

В Португальській Республіці ст. 15 Закону «Про Право на петицію» регулює та гарантує реалізацію права на подання петиції, з метою захисту прав громадянами, що передбачені Конституцією чи іншими законами шляхом подання петицій (клопотань), заяв (representations), заперечень (протестів/protests) чи скарг до суб'єктів, що здійснюють функції державного управління (будь-які державні органи, крім судів).

У ст. 2. Закону Португальської Республіки «Про право на петицію» розкрито поняття скарги. Скарга означає денонсацію будь-якої неконституційності або незаконності чи незаконності діяльності будь-якого відомства чи служби з метою вжиття заходів проти відповідальних осіб. Суб'єктами права на звернення можуть бути громадяни Португалії, громадяни інших держав (громадяни країн ЄС та Спільноти португаломовних країн), іноземці та особи без громадянства, які проживають на законних підставах в Португалії. Крім вказаних суб'єктів, правом на подання петиції володіє будь-яка юридична особа, яка офіційно зареєстрована. Визначено також поняття повторної петиції, та вказано що повторна петиція розглядатися не буде.

Відповідно до статті 27 Конституції Словацької Республіки кожен має право самостійно звертатися із запитами, пропозиціями, скаргами, що стосуються питань державного чи іншого загального характеру до органів державної влади чи органів місцевого самоврядування. Відповідно до ст. 16 Закону «Про Право подання петиції» кожен має право самостійно або спільно з іншими звертатися до органів державної влади із запитами, пропозиціями та скаргами (далі – петиція/клопотання) стосовно питань, що становлять державний або інший суспільний інтерес. Подання петицій за цим законом не поширюється на загальні положення про адміністративні процедури. Закон Словацької Республіки «Про Скарги» регулює процедуру подання, обробки та перевірки розгляду скарг фізичними та юридичними особами.

Законодавчо врегульовано право на звернення також і в Чеській Республіці. Так, Стаття 18 Конституції Чеської Республіки гарантує право на подання петиції (запит, пропозиція, скарга). Також прийнято окремий Закон «Про Право на петицію», згідно ст.19 якого кожен має право самостійно або спільно з іншими звертатися до державних органів із запитами, пропозиціями та скаргами (*žádostmi, návrhy a stížnostmi*) у питаннях, що становлять державний чи інший загальний інтерес у межах компетенції цих органів. Петиція не повинна суперечити незалежності суду. Під петицією розуміється також і скарга, окремо визначення поняття «скарга» в даному законі немає. Порядок розгляду скарги не встановлено. Органи державної влади самостійно регулюють спосіб отримання, обговорення та розгляду петицій, адресованих до них. Кожна фізична особа має право подати петицію, а також юридичні особи, якщо це відповідає цілям їхньої діяльності.⁵

Законом України «Про звернення громадян» визначено рішення, дії (бездіяльності), у сфері управлінської діяльності, які можуть бути оскаржені, внаслідок яких:

- 1) порушено права і законні інтереси чи свободи громадянина (групи громадян);
- 2) створено перешкоди для здійснення громадянином його прав і законних інтересів чи свобод;
- 3) незаконно покладено на громадянина які-небудь обов'язки або його незаконно притягнуто до відповідальності.

На думку Соловйової О.М. Законом України «Про звернення громадян» регламентується низка положень щодо реалізації права на звернення, зокрема: права особи при розгляді заяви чи скарги (ст. 18); відповідні обов'язки органів державної влади й місцевого самоврядування (ст. 19); загальні терміни розгляду заяв чи скарг, а також подання скарг в адміністративному порядку (ст. 17, 20). Тим не менш, Закон України «Про звернення громадян» не враховує ряд основних положень взаємовідносин фізичної особи з публічною адміністрацією, таких як: гарантування права

---

⁵ Міжнародний досвід реалізації права громадян на звернення. Інформаційна довідка підготовлена Європейським інформаційно-дослідницьким центром на запит Апарату Верховної Ради України. URL: <https://infocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/29289.pdf> (дата звернення 18.02.2024 року)

особи бути вислуханою в процесі розгляду її справи, забезпечення права брати участь в процедурі адміністративного характеру особисто або через представника, зазначення засобів правового захисту, необхідність мотивувати рішення, прийняте не на користь фізичної особи, доступ особи до інформації щодо її справи. Вказані положення в європейських країнах створюють сутність права на належне адміністрування і в той же час слугують гарантіями належного розгляду звернень громадян.⁶

Ст. 5 Закону України «Про звернення громадян» встановлено вимоги звернення в частині, які стосуються адресата звернення та самої форми звернення. Таким чином, звернення адресуються органам державної влади і органам місцевого самоврядування, підприємствам, установам, організаціям незалежно від форми власності, об'єднанням громадян або посадовим особам, які уповноважені вирішувати порушені у зверненнях питання. Подається окремою особою (індивідуальне звернення) або групою осіб (колективне звернення).

Щодо форми звернення, то воно може бути усним чи письмовим. Усне звернення викладається громадянином на особистому прийомі або за допомогою засобів телефонного зв'язку через визначені контактні центри, телефонні «гарячі лінії» та записується (реєструється) посадовою особою. Письмове звернення надсилається поштою або передається громадянином до відповідного органу, установи особисто чи через уповноважену ним особу, повноваження якої оформлені відповідно до законодавства. Письмове звернення також може бути надіслане з використанням мережі Інтернет, засобів електронного зв'язку (електронне звернення). У зверненні має бути зазначено прізвище, ім'я, по батькові, місце проживання громадянина, викладено суть порушеного питання, зауваження, пропозиції, заяви чи скарги, прохання чи вимоги. Письмове звернення повинно бути підписано заявником (заявниками) із зазначенням дати. В електронному зверненні також має бути зазначено електронну поштову адресу, на яку заявнику може бути надіслано відповідь, або відомості про інші засоби зв'язку з ним. Застосування кваліфікованого електронного підпису при надсиланні електронного звернення не вимагається.

Законодавцем також встановлено, що звернення, оформлене без дотримання зазначених вимог, повертається заявнику з відповідними роз'ясненнями не пізніше як через десять днів від дня його надходження. Мова звернення є українською відповідно до чинного законодавства. Звернення, оформлені належним чином і подані у встановленому порядку, підлягають обов'язковому прийняттю та розгляду. Крім того, забороняється відмова в прийнятті та розгляді звернення з посиланням на політичні погляди, партійну належність, стать, вік, віросповідання, національність громадянина, незнання мови звернення.

---

⁶ Соловійова О.М., Сьоміна В.А. Деякі проблеми розгляду звернень громадян у контексті євроінтеграційних прагнень України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 5. С. 426.

Указом Президента «Про першочергові заходи щодо забезпечення реалізації та гарантування конституційного права на звернення до органів державної влади та органів місцевого самоврядування»⁷ № 109 від 07.02.2008 року передбачено обов'язок органів місцевого самоврядування вжити невідкладних заходів щодо забезпечення реалізації конституційних прав громадян на письмове звернення та особистий прийом, обов'язкове одержання обґрунтованої відповіді, неухильного виконання норм Закону України «Про звернення громадян», упорядкування роботи зі зверненнями громадян, зокрема, щодо:

- недопущення надання неоднозначних, необґрунтованих або неповних відповідей за зверненнями громадян, із порушенням строків, установлених законодавством, безпідставної передачі розгляду звернень іншим органам; викоренення практики визнання заяв чи скарг необґрунтованими без роз'яснення заявникам порядку оскарження прийнятих за ними рішень;

- створення умов для участі заявників у перевірці поданих ними заяв чи скарг, надання можливості знайомитися з матеріалами перевірок відповідних звернень;

- узяття під особистий контроль керівниками відповідних органів розгляду звернень та забезпечення проведення першочергового особистого прийому жінок, яким присвоєно почесне звання України «Мати-героїня», інвалідів Великої Вітчизняної війни, Героїв Соціалістичної Праці, Героїв Радянського Союзу, Героїв України;

- приділення особливої уваги вирішенню проблем, з якими звертаються ветерани війни та праці, інваліди, громадяни, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, багатодітні сім'ї, самотні матері та інші громадяни, які потребують соціального захисту та підтримки;

- запровадження постійного контролю за організацією роботи посадових та службових осіб зі зверненнями громадян;

- з'ясування причин, що породжують повторні звернення громадян, систематичного аналізу випадків безпідставної відмови в задоволенні законних вимог заявників, проявів упередженості, халатності та формалізму при розгляді звернень;

- вжиття заходів для поновлення прав і свобод громадян, порушених унаслідок недодержання вимог законодавства про звернення громадян, притягнення винних осіб у встановленому порядку до відповідальності, в тому числі до дисциплінарної відповідальності за невиконання чи неналежає виконання службових обов'язків щодо розгляду звернень громадян;

- забезпечення створення та функціонування гарячих ліній і телефонів довіри, проведення широкої роз'яснювальної роботи з питань реалізації громадянами права на звернення та особистий прийом.

---

⁷ Про першочергові заходи щодо забезпечення реалізації та гарантування конституційного права на звернення до органів державної влади та місцевого самоврядування: Указ Президента України № 109 від 07.02.2008 року. Офіційний вісник Президента України. 2008. № 5. Ст. 207.

Якщо питання, порушені в одержаному органом місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями незалежно від форм власності, об'єднаннями громадян або посадовими особами зверненні, не входять до їх повноважень, воно в термін не більше п'яти днів пересилається ними за належністю відповідному органу чи посадовій особі, про що повідомляється громадянину, який подав звернення. У разі якщо звернення не містить даних, необхідних для прийняття обгрунтованого рішення органом чи посадовою особою, воно в той же термін повертається громадянину з відповідними роз'ясненнями. Забороняється направляти скарги громадян для розгляду тим органам або посадовим особам, дії чи рішення яких оскаржуються.

Згідно ст.8 Закону України «Про звернення громадян» визначено підстави залишення звернення громадян без розгляду. До них, зокрема, належать:

- письмове звернення без зазначення місця проживання, не підписане автором (авторами), а також таке, з якого неможливо встановити авторство, визнається анонімним і розгляду не підлягає.

- не розглядаються повторні звернення одним і тим же органом від одного і того ж громадянина з одного і того ж питання, якщо перше вирішено по суті, звернення осіб, визнаних судом недієздатними,

Законом визначено, що скарга на рішення, що оскаржувалось, може бути подана до органу або посадовій особі вищого рівня протягом одного року з моменту його прийняття, але не пізніше одного місяця з часу ознайомлення громадянина з прийнятим рішенням. Скарги, подані з порушенням зазначеного терміну, не розглядаються. Пропущений з поважної причини термін може бути поновлений органом чи посадовою особою, що розглядає скаргу. Рішення вищого державного органу, який розглядав скаргу, в разі незгоди з ним громадянина може бути оскаржено до суду в термін, передбачений законодавством України.

Законом України «Про звернення громадян» передбачено певні гарантії захисту прав громадян. Так, забороняється переслідування громадян і членів їх сімей за подання звернення до органів державної влади, місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, об'єднань громадян, посадових осіб за критику у зверненні їх діяльності та рішень. Ніхто не може бути примушений до подання власного чи підписання колективного звернення або участі в акціях на підтримку звернень інших осіб чи організацій.

Також на захист конституційного права людини, згідно якого кожна людина має права на таємницю про її особисте та сімейне життя, спрямовані положення ст.10 Закону, згідно якої не допускається розголошення одержаних із звернень відомостей про особисте життя громадян без їх згоди чи відомостей, що становлять державну або іншу таємницю, яка охороняється законом, та іншої інформації, якщо це ущемляє права і законні інтереси громадян. Не допускається з'ясування даних про особу громадянина, які не стосуються звернення. На прохання громадянина, висловлене в усній формі або зазначене в тексті звернення, не підлягає розголошенню його прізвище, місце проживання та роботи.

Щодо термінів розгляду звернення згідно ст. 20 Закону звернення розглядаються і вирішуються у термін не більше одного місяця від дня їх надходження, а ті, які не потребують додаткового вивчення, – невідкладно, але не пізніше п'ятнадцяти днів від дня їх отримання. Якщо в місячний термін вирішити порушені у зверненні питання неможливо, керівник відповідного органу, підприємства, установи, організації або його заступник встановлюють необхідний термін для його розгляду, про що повідомляється особі, яка подала звернення. При цьому загальний термін вирішення питань, порушених у зверненні, не може перевищувати сорока п'яти днів. На обґрунтовану письмову вимогу громадянина термін розгляду може бути скорочено від встановленого цією статтею терміну. Звернення громадян, які мають встановлені законодавством пільги, розглядаються у першочерговому порядку.

За розгляд звернення плата не стягується. Громадяни вправі подавати звернення також на особистому прийомі в органах місцевого самоврядування, яке підлягає належній реєстрації. Крім того на законодавчому рівні закріплено положення, згідно якого проведення особистого прийому органами місцевого самоврядування та їх посадовими особами може бути призупинено.

Важливим положення Закону є те, що встановлено відповідальність за порушення його положень. Так, зокрема, органи місцевого самоврядування несуть адміністративну та кримінальну відповідальність, а також зобов'язані відшкодувати шкоду, заподіяну громадянину своїми діями в процесі розгляду звернення.

Відповідальність на законодавчому рівні встановлено і щодо громадян. Так, подання громадянином звернення, яке містить наклеп і образи, дискредитацію органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та їхніх посадових осіб, керівників та інших посадових осіб підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності, заклики до розпалювання національної, расової, релігійної ворожнечі та інших дій, тягне за собою відповідальність, передбачену чинним законодавством⁸.

Отже, в даному розділі розглянуто поняття та види звернення громадян, розкрито зміст основних положень закону щодо правового регулювання звернень громадян, проаналізовано досвід окремих європейських країн щодо законодавчого регулювання права на звернення громадян до публічних органів, в тому числі до органів місцевого самоврядування.

2. Електронні петиції як правовий інститут забезпечення принципу демократії в системі органів місцевого самоврядування

Метою запровадження електронної демократії є, безпосередньо, формування політичних, організаційних, технологічних та ідеологічних умов розвитку електронної демократії в Україні, що характеризується зростанням широкого залучення громадян до комунікації, співпраці з органами державної

---

⁸ Про звернення громадян. Закон України від 02.10.1996 року: *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 47. Ст. 256.

влади, контролю за ними, участі у виробленні політики, розвитку самоорганізації та самоврядування, а також рівнем довіри до суб'єктів владних повноважень; узгодження стандартів державної політики зазначеної сфери з міжнародними, зокрема європейськими стандартами. За словами експерта групи електронної демократії Реанімаційного пакету реформ Д.Хуткого: «Власне спільна розробка Концепції е-демократії у співпраці громадянського суспільства та представників влади є показником успішного розвитку демократії в цілому та е-демократії зокрема».⁹

Безумовно, введення в законодавство України поняття електронної петиції та закріплення права на її подання є суттєвим досягненням на шляху розвитку демократії. Адже згідно Конституції України саме народ України є єдиним джерелом влади, саме громадяни мають право брати активну участь у виробленні державної політики та прийнятті значущих рішень загалом на державному рівні, в тому числі на місцевому рівні.

Варто розглянути історико-правові корені закріплення в законодавстві України право на подання електронних петицій як одного із інструментів безпосередньої демократії. Як зазначає Пахомова І.А., процес підготовки до їх введення в Україні розпочався у 2009 року, коли Україна отримала Рекомендації комітету Міністрів Ради Європи щодо необхідності запровадження системи електронних петицій як дієвого механізму співпраці влади та суспільства. У червні 2013 р. в Україні свою позицію про електронні петиції розкрили активісти Громадського руху «За відповідальну владу», коли розпочали роботу щодо законопроектів «Про вотум недовіри посадовим особам» та «Про право громадян ініціювати розгляд нормативних документів органами влади та місцевого самоврядування», які передбачали використання електронних петицій. Законодавча історія електронних петицій в Україні розпочалася у липні 2014 року, коли у Верховній Раді було зареєстровано законопроект «Про право громадян ініціювати розгляд нормативних документів органами влади та місцевого самоврядування», в якому визначалися сутність електронної петиції, механізм її створення та реалізації. У березні 2015 року до Верховної Ради Президентом було подано ще один законопроект, в якому було запропоновано внести зміни до Закону України «Про звернення громадян» таким чином, щоб у громадян з'явилася можливість направлення електронних петицій¹⁰.

Електронна петиція є особливою формою колективного звернення громадян, яка подається до органу місцевого самоврядування та розглядається у встановленому порядку. Перші кроки до забезпечення реалізації інформаційних прав громадян у мережі Інтернет в Україні були здійснені

---

⁹ Крупіцька А.В. Правові аспекти запровадження інституту електронних петицій в Україні. Матеріали наукового семінару Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ «Актуальні проблеми державотворення, правотворення та прозастосування» 08.12.2018. С. 152. URL: <http://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/3676/1/50.pdf> (дата звернення 18.02.2024 року)

¹⁰ Пахомова І.А. Концептуальні вимоги до створення електронних петицій. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна. Серія «Право»*. 2017. Випуск 24. С. 91.

у 2011 році, коли був прийнятий Закон України «Про доступ до публічної інформації». Стаття 19 даного Закону вже тоді передбачала можливість подання запиту на інформацію електронною поштою.¹¹ Право на електронну петицію було законодавчо закріплено внаслідок прийняття Закону України «Про внесення змін до України «Про звернення громадян» щодо електронного звернення та електронної петиції» від 02.07.2015 року¹². У відповідності до цього положення громадяни можуть звернутися до Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, органу місцевого самоврядування з електронними петиціями через офіційний веб-сайт органу, якому вона адресована, або веб-сайт громадського об'єднання, яке здійснює збір підписів на підтримку електронної петиції.

Цікавими є історичні корені запровадження та регулювання на законодавчому рівні права на петицію у міжнародному аспекті. Так, право громадян подавати петиції було закріплене у Конституції Швейцарії в редакції 1848 р., ще в часи утворення федеративної держави Шотландський Парламент був одним з перших в Європі, який запровадив систему електронних петицій. Так, у 1999 році було створено систему подання петицій, яка базувалася на електронних інструментах. В 2005 році парламенти Португалії (португальська система електронних петицій була затверджена в 2003 р., але використовується на практиці з 2005 р.) та Німеччини також запровадили подібну практику. В 2012 році – Парламент Ірландії, у 2014 – Парламент Люксембургу, в 2015 – Парламент Великобританії запустили системи електронних петицій. Європейський Парламент почав використовувати модернізовану та багатомовну платформу подачі електронних петицій в листопаді 2014 року.¹³

Правовою основою для законодавчого регулювання петицій до органів місцевого самоврядування на міжнародному рівні стала Рекомендація СМ/Рес(2018)4 Комітету міністрів державам-членам щодо участі громадян у місцевому публічному житті, прийнята Комітетом міністрів Ради Європи 21 березня 2018 року. У даних рекомендаціях зазначені кроки і заходи, спрямовані на заохочення участі громадян в процесі прийняття рішень

---

¹¹ Собків Я.М. Електронна петиція як одне з інформаційних прав людини і громадянина. *Право і суспільство*. 2015р. № 6. С. 62.

¹² Про внесення змін до Закону України «Про звернення громадян» щодо електронного звернення та електронної петиції: Закон України від 2 липня 2015 року. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 35. Ст. 341.

¹³ USAID. Інформаційна довідка: Міжнародна практика подання електронних петицій (е-петицій) до органів державної влади. № 2, січень 2022. URL: <https://internews.ua/storage/app/media/rang/InfoBriefs%20-%20new/PDF/02-2022-%D0%9C%D1%96%D0%B6%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%B0%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0%20%D0%BF%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%BD%D0%BD%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%D0%B5%D1%82%D0%B8%D1%86%D1%96%D0%B9.pdf> (дата звернення 19.02.2024 року)

на місцевому рівні та в управлінні місцевими справами повною мірою використовувати, зокрема:

- нові інформаційні й комунікативні технології й вживати заходів для забезпечення використання органами місцевого самоврядування та іншими публічними органами (на додаток до традиційних засобів і тих, що довели свою корисність, як-то офіційні повідомлення чи офіційні інформаційні листівки) всього комплексу доступних комунікативних засобів щодо електронного врядування;

- більше дорадчих механізмів для прийняття рішень, тобто таких, що передбачають обмін інформацією й думками (наприклад, громадські збори, збори громадян та громадські комісії і.або різні види форумів, груп, колегій громадян чи громадських комітетів, чийми функціями є давати поради чи висувати пропозиції, а також круглі столи, опитування громадської думки та опитування користувачів);

- впровадити або за потреби поліпшити законодавство та норми, що уможливають: і. петиції, позови, пропозиції та скарги громадян до місцевих рад чи місцевих адміністрацій; іі. місцеві ініціативи з вимогою до обраних органів розглянути конкретні питання щоб надавати громадянам відповіді чи ініціювати процедури референдуму.

Міжнародний досвід електронних петицій свідчить про їх широке використання в різних країнах світу. Наприклад, у Великій Британії петиції, які набирають певну кількість підписів, обговорюються у парламенті. У Німеччині впроваджена система електронних петицій, яка дозволяє громадянам звертатися до Бундестагу з різними ініціативами. Також приклади успішного використання електронних петицій можна знайти у Фінляндії, Швеції, Швейцарії та інших країнах

Щодо петицій на місцевому та регіональному рівнях, то вперше масове збирання підписів під петицією відбулося у Великобританії в 1838 році. Крім того, Великобританія стала чи не першою країною, де було запроваджено механізм інтернет-петицій спочатку на регіональному рівні. На місцевому рівні одними з перших електронні петиції ввели англійські міста Бристоль і Кінгстон-на-Темзі (2004). У 2012 році в Шотландському окрузі Файф у місцевої ради не вистачало грошей для продовження фінансування центру для дітей з особливими потребами, тому було вирішено його закрити. Батьки ж дізналися про таке рішення ради лише через місцеву газету «Файф Хералд». Ініціатором подання петиції став місцевий депутат, який зареєстрував петицію на сайті GoPetition. В своєму зверненні він акцентував увагу на тому, що центр ніколи не буває порожнім, а, закривши його, влада позбавить дітей з особливими потребами відпочинку та належної турботи. Крім того, в таких центрах діти перебувають у дружній атмосфері та забувають про свою інакшість. Кампанія зі збору підписів почалася у лютому 2012 року. Набравши всього 509 підписів за півтора роки, петиція все ж таки змогла привернути увагу місцевої влади до проблеми дитячого центру в Едін Парку. Результатом кампанії стало отримання батьками, які пов'язані

із дитячим центром, листа, в якому говорилося, що двері центру відкриті, і на них радо чекають¹⁴.

У ст. 23-1 Закону України «Про звернення громадян» визначено вимоги до електронної петиції. Так, в електронній петиції має бути викладено суть звернення, зазначено прізвище, ім'я, по батькові автора (ініціатора) електронної петиції, адресу електронної пошти. На веб-сайті відповідного органу або громадського об'єднання, що здійснює збір підписів, обов'язково зазначаються дата початку збору підписів та інформація щодо загальної кількості та переліку осіб, які підписали електронну петицію. Електронна петиція не може містити заклики до повалення конституційного ладу, порушення територіальної цілісності України, пропаганду війни, насильства, жорстокості, розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, заклики до вчинення терористичних актів, посягання на права і свободи людини. Відповідальність за зміст електронної петиції несе автор (ініціатор) електронної петиції. Щодо вимог подання електронної пошти при підписанні електронної петиції варто зазначити, що громадяни похилого віку, а нерідко і молоді люди не мають електронної пошти. Сама відсутність у вказаних людей електронної пошти унеможливує участь у підписанні електронної петиції. А отже, вказані особи не мають можливості брати участь в управлінні місцевими справами.

Законом передбачено досить чітко процедуру створення електронної петиції. Так, для створення електронної петиції до органу місцевого самоврядування її автор (ініціатор) заповнює спеціальну форму на офіційному веб-сайті органу, якому вона адресована, або веб-сайті громадського об'єднання, яке здійснює збір підписів на підтримку електронних петицій, та розміщує текст електронної петиції.

Електронна петиція оприлюднюється на офіційному веб-сайті відповідно органу місцевого самоврядування або на веб-сайті громадського об'єднання, яке здійснює збір підписів на підтримку електронних петицій, протягом двох робочих днів з дня надсилання її автором (ініціатором). У разі невідповідності електронної петиції встановленим вимогам оприлюднення такої петиції не здійснюється, про що повідомляється автору (ініціатору) не пізніше строку, встановленого для оприлюднення. Дата оприлюднення електронної петиції на офіційному веб-сайті відповідного органу місцевого самоврядування або на веб-сайті громадського об'єднання є датою початку збору підписів на її підтримку.

Щодо необхідності введення електронних петицій, то у дослідженні сайту ВВС у листопаді 2015-го року «Е-петиції: популярна новація чи імітація діалогу?» окрім іншого, наведено думки деяких експертів, які порізно оцінюють новий спосіб спілкування з владою. Так, керівник Центру розвитку інновацій Києво-Могилянської академії Сергій Лобойко назвав електронні петиції «першим кроком до постіндустріального

---

¹⁴ Полуніна О.О. Електронні петиції: міжнародний досвід та Україна. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2023. № 62. С. 53–54.

суспільства» і «... тим шляхом, який дозволяє здійснити одну з ключових ідей: змінити систему взагалі». Політолог Валентин Гладких вважає, що закон про е-петиції – це лише варіант закону про звернення громадян, адже «ці петиції, так само, як і будь-які інші звернення громадян, владу ні до чого не зобов'язують». Координатор руху «За відповідальну владу» Ігор Курус категорично вважає, що «досить імітувати реформи і всю позитивну практику демократичних країн, таку, як вибори, люстрація, антикорупція, а тепер ось і петиції, і перетворювати їх на профанацію». У народі ж це нововведення називають грою «Дістань президента»¹⁵

Щодо обов'язків органів місцевого самоврядування під час збору підписів на підтримку електронної петиції, то останні зобов'язані забезпечити:

- безоплатність доступу та користування інформаційно-комунікаційною системою, за допомогою якої здійснюється збір підписів;
- електронну реєстрацію громадян для підписання петиції;
- недопущення автоматичного введення інформації, у тому числі підписання електронної петиції, без участі громадянина;
- фіксацію дати і часу оприлюднення електронної петиції та підписання її громадянином.

Слід зауважити, що електронна петиція, яка в установлений строк не набрала необхідної кількості голосів на її підтримку, після завершення строку збору підписів на її підтримку розглядається як звернення громадян відповідно до Закону України «Про звернення громадян».

Вимоги до кількості підписів громадян на підтримку електронної петиції до органу місцевого самоврядування та строку збору підписів визначаються статутом територіальної громади. До визначення у статуті територіальної громади вимог щодо кількості підписів громадян на підтримку електронної петиції до органу місцевого самоврядування та строку збору підписів електронна петиція до відповідного органу місцевого самоврядування розглядається у порядку, визначеному Законом «Про звернення громадян», за умови збору на її підтримку протягом не більш як трьох місяців з дня її оприлюднення такої кількості підписів у відповідній адміністративно-територіальній одиниці, де проживає:

- до 1 тисячі жителів – не менше ніж 50 підписів;
- від 1 тисячі до 5 тисяч жителів – не менше ніж 75 підписів;
- від 5 тисяч до 50 тисяч жителів – не менше ніж 100 підписів;
- від 100 тисяч до 500 тисяч жителів – не менше ніж 250 підписів;
- від 500 тисяч до 1 мільйона жителів – не менше ніж 500 підписів;
- понад 1 мільйон жителів – не менше ніж 1000 підписів.

Інформація про початок розгляду електронної петиції, яка в установлений строк набрала необхідну кількість голосів на її підтримку, оприлюднюється на офіційному веб-сайті відповідного органу місцевого самоврядування не пізніше як через три робочі дні після набрання

---

¹⁵ Пахомова І.А. Концептуальні вимоги до створення електронної петиції. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Право»*. 2017. Випуск 24. С. 91.

необхідної кількості підписів на підтримку петиції, а в разі отримання електронної петиції від громадського об'єднання – не пізніш як через два робочі дні після отримання такої петиції. Розгляд електронної петиції здійснюється невідкладно, але не пізніше десяти робочих днів з дня оприлюднення інформації про початок її розгляду.

Якщо електронна петиція містить клопотання про її розгляд на парламентських слуханнях у Верховній Раді України або громадських слуханнях відповідної територіальної громади, автор (ініціатор) петиції має право представити електронну петицію на таких слуханнях. У такому разі строк розгляду електронної петиції продовжується на строк, необхідний для проведення відповідних слухань.

Порядок розгляду електронної петиції визначається місцевою радою. Про підтримку або невідтримку електронної петиції публічно оголошується на офіційному веб-сайті головою відповідної місцевої ради – щодо електронної петиції, адресованої органу місцевого самоврядування.

У відповіді на електронну петицію повідомляється про результати розгляду порушених у ній питань із відповідним обґрунтуванням.

Відповідь на електронну петицію не пізніше наступного робочого дня після закінчення її розгляду оприлюднюється на офіційному веб-сайті органу, якому вона була адресована, а також надсилається у письмовому вигляді автору (ініціатору) електронної петиції та відповідному громадському об'єднанню, яке здійснювало збір підписів на підтримку відповідної електронної петиції.

У разі визнання за доцільне викладені в електронній петиції пропозиції можуть реалізовуватися органом, якому вона адресована, шляхом прийняття з питань, віднесених до його компетенції, відповідного рішення. Президентом України, Кабінетом Міністрів України, народними депутатами України за результатами розгляду електронної петиції можуть розроблятися та вноситися в установленому порядку на розгляд Верховної Ради України законопроекти, спрямовані на вирішення порушених у петиції питань.

Інформація про кількість підписів, одержаних на підтримку електронної петиції, та строки їх збору зберігається не менше трьох років з дня оприлюднення петиції.

На думку Полуїної О.О. на основі аналізу міжнародного досвіду та української практики електронних петицій, можна запропонувати такі заходи для покращення системи електронних петицій в Україні:

1. Підвищення освітньої компетентності: Здійснення інформаційних кампаній та навчальних програм з метою підвищення освітньої компетентності громадян щодо електронних петицій. Це може включати пояснення процедур створення петицій, користування платформою та вплив, який може бути здійснений через петиції.

2. Популяризація платформи: Здійснення активних заходів для популяризації платформи електронних петицій серед громадян. Це може включати проведення інформаційних кампаній, просування через соціальні медіа, організацію тренінгів та семінарів для громадських організацій та активістів.

3. Покращення процесу розгляду: Вдосконалення процедур розгляду петицій та забезпечення швидкого та прозорого розгляду кожної петиції. Доцільно розробити чіткі критерії для розгляду та відповіді на петиції, а також встановити обов'язкові терміни для відповіді відповідних органів.

4. Забезпечення зворотного зв'язку: Забезпечення системи зворотного зв'язку між владними органами та громадянами, що подали петиції. Це може включати автоматичну повідомлення про стан розгляду петиції, регулярну інформацію про вжиті заходи та рішення, а також можливість спілкування між петиціонерами та владними органами.

5. Постійне вдосконалення платформи: Розробка та впровадження нових функцій на платформі електронних петицій, зокрема, можливість обговорення петицій, збільшення зручності¹⁶.

Автори погоджуються з думкою Полуніної О.О. особливо в частині підвищення освітньої компетенції щодо електронних петицій. Краща поінформованість суспільства щодо питання створення та підпису електронних петицій сприяла б залученню більш широкого кола суб'єктів незалежно від віку щодо створення та підписання вже створених електронних петицій. Непоодинокими є випадки коли громадяни старшого віку підтримують електронну петицію, а підписати не можуть оскільки не знають як.

Отже, в даному підрозділі розкрито поняття та законодавче регулювання електронних петицій, міжнародно-правовий досвід та історико-правові корені запровадження електронної петиції, внесено пропозиції щодо покращення механізму застосування електронних петицій.

ВИСНОВКИ

Отже, на підставі вищевикладеного змісту варто зробити наступні висновки про те, що запровадження інституту звернення громадян загалом та електронної петиції зокрема, є надзвичайно важливим для реалізації громадянами права на участь в управлінні місцевими справами, на становлення громадянського суспільства. Варто зазначити, що право на такі звернення щодо свої соціально-економічних, політичних та культурних прав мають не тільки громадяни України, а й інші особи, які не є громадянами України, але перебувають на території нашої держави на законних підставах. Законом «Про звернення громадян» чітко передбачено форми звернень та встановлено відповідальність уповноважених органів та посадових осіб за недотримання процедури розгляду звернень громадян. На думку автора, слід надати право на звернення юридичним особам як суб'єктам права, оскільки вони також наділяють згідно статуту певною компетенцією, яка може бути предметом розгляду і зазначатися у зверненнях, адресованих публічним органам влади, в тому числі місцевого самоврядування.

---

¹⁶ Полуніна О.О. Електронні петиції: міжнародний досвід та Україна. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2023. № 62. С. 56.

Що стосується електронних петицій, то аналізуючи ст. 23-1 Закону України «Про звернення громадян» можна зробити висновок про те, що наше законодавче регулювання даної проблематики відповідає міжнародним стандартам. Однак, у вказаній статті зазначено мінімально необхідну кількість голосів щодо підтримки петиції виключно до Президента України, Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України, залишивши кількість голосів на підтримку петиції на розсуд місцевих рад із зазначенням мінімально необхідної кількості голосів у статутах територіальних громад. Необхідно внести відповідні зміни щодо кількості голосів петиції до органів місцевого самоврядування в закон.

Вважаємо, що слід погодитися з Полуніною О.О., що для покращення системи електронних петицій в Україні необхідним є: підвищення освітньої компетентності, популяризація платформи, покращення процесу розгляду петицій, постійне вдосконалення платформи. Крім того, для того, щоб підтримати електронну петицію обов'язково необхідно вказувати електронну пошту, якою у осіб старшого віку просто немає. Відсутність електронної пошти унеможливує людей зрілого та старшого віку підтримати петицію та висловити свою громадянську позицію.

АНОТАЦІЯ

У процесі розбудови правової держави, в якій джерелом влади є народ України, все більшої актуальності набуває проблематика реалізації громадянами України права на участь в управлінні місцевим справами. Адже кожна окрема територіальна громада є джерелом влади на місцевому рівні у своєму адміністративно-територіальному окрузі. Одним із значних та дієвих механізмів, спрямованих на забезпечення та реалізацію вказаних прав є звернення громадян до органів місцевого самоврядування.

В даному розділі монографії розкрито поняття та види звернень громадян, визначено хто може бути суб'єктами такого звернення, розкрито процедуру та строки розгляду звернень. Окрема увага автором приділена правовому регулюванню звернень, що подаються на особистих прийомах громадян.

Авторами охарактеризовано та проаналізовано електронні петиції, досліджено законодавство в даній сфері та проаналізовано недоліки у правовому регулюванні електронних петицій до органів місцевого самоврядування. Досліджено досвід законодавчого регулювання права на звернення громадян окремих зарубіжних країн, таких як Чеська Республіка, Словацька Республіка, Латвійська Республіка, Литовська Республіка, Португальська Республіка, Республіка Польща, Королівство Іспанія тощо. Вказано на необхідність внесення змін до ст. 23-1 Закону України «Про звернення громадян» в частині, що стосується необхідної кількості голосів щодо підтримання електронної петиції до органів місцевого самоврядування. Визначено способи покращення дієвості електронних петицій. Досліджено історико-правий аспект електронних петицій.

Література:

1. BRAND UKRAINE.IT – Імідж України у світі: дослідження. URL: https://brandukraine.org.ua/documents/101/Ukraines_IT_perceptions_report_web_29_09_2023.pdf (дата звернення 21.02.2024р.)
2. USAID. Інформаційна довідка: Міжнародна практика подання електронних петицій (е-петицій) до органів державної влади. № 2, січень 2022. URL: <https://internews.ua/storage/app/media/rang/InfoBriefs%20-%20new/PDF/02-2022-%D0%9C%D1%96%D0%B6%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%B0%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0%20%D0%BF%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%BD%D0%BD%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%D0%B5%D1%82%D0%B8%D1%86%D1%96%D0%B9.pdf> (дата звернення 19.02.2024 року)
3. Про внесення змін до Закону України «Про звернення громадян» щодо електронного звернення та електронної петиції: Закон України від 2 липня 2015 року. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 35. Ст. 341.
4. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 47. Ст. 256.
5. Про першочергові заходи щодо забезпечення реалізації та гарантування конституційного права на звернення до органів державної влади та місцевого самоврядування: Указ Президента України № 109 від 07.02.2008 року. *Офіційний вісник Президента України*. 2008. № 5. Ст. 207.
6. Рекомендація CM/Rec(2018)4 Комітету міністрів державам-членам щодо участі громадян у місцевому публічному житті. Прийнята Комітетом міністрів 21 березня 2018 року на 1311-му засіданні заступників міністрів) CM/Rec(2018)4. URL: <https://rm.coe.int/recommendation-cmrec-2018-4-participation-of-citizens-ukr/168097ed39> (дата звернення 18.02.2024 року)
7. Конституційне право громадян на звернення до органів державної влади. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_39684 (дата звернення 18.02.2024 року)
8. Крупицька А.В. Правові аспекти запровадження інституту електронних петицій в Україні. Матеріали наукового семінару Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ «Актуальні проблеми державотворення, правотворення та правозастосування» 08.12.2018 р. С. 150–152. URL: <http://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/3676/1/50.pdf> (дата звернення 18.02.2024 року)
9. Міжнародний досвід реалізації права громадян на звернення. Інформаційна довідка підготовлена Європейським інформаційно-дослідницьким центром на запит Апарату Верховної Ради України. URL: <https://infocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/29289.pdf> (дата звернення 18.02.2024 року)
10. Мінцифри: Україна піднялася на 29 позицій у рейтингу індексу електронної участі ООН від 26 листопада 2020 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/mincifri-ukrayina-pidnyalasya-na-29-pozicij-u-rejtingu-indeksu-elektronnoyi-uchasti-oon> (дата звернення 21.02.2024 року)

11. Пахомова І.А. Концептуальні вимоги до створення електронних петицій. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Право»*. 2017. Випуск 24. С. 91–93.

12. Полуніна О.О. Електронні петиції: міжнародний досвід та Україна. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2023. № 62. С. 53–56.

13. Собків Я.М. Електронна петиція як одне з інформаційних прав людини і громадянина. *Право і суспільство*. 2015. № 6. С. 61–66.

14. Соловійова О.М., Сьоміна В.А. Деякі проблеми розгляду звернень громадян у контексті євроінтеграційних прагнень України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 5. С. 425–428.

Information about the authors:

Almashi Iryna Mykhaylivna,

PhD of Law, Associate Professor at the Department of Management,
Entrepreneurship and Trading
Uzhhorod Institute of Trade and Economics of the State
University of Trade and Economics
4, Korytnianska str., Pravoslavna naberezhna, 21A,
Uzhhorod, 88000, Ukraine

Almashi Myroslav Mykhaylovych,

PhD of Law, Deputy of Director for Scientific and Pedagogical Activities
CDN “Transcarpathian Institute” of the PrJSC HEI “Interregional Academy
of Personnel Management”
25, Fedyntsia str., Uzhhorod, 88000, Ukraine